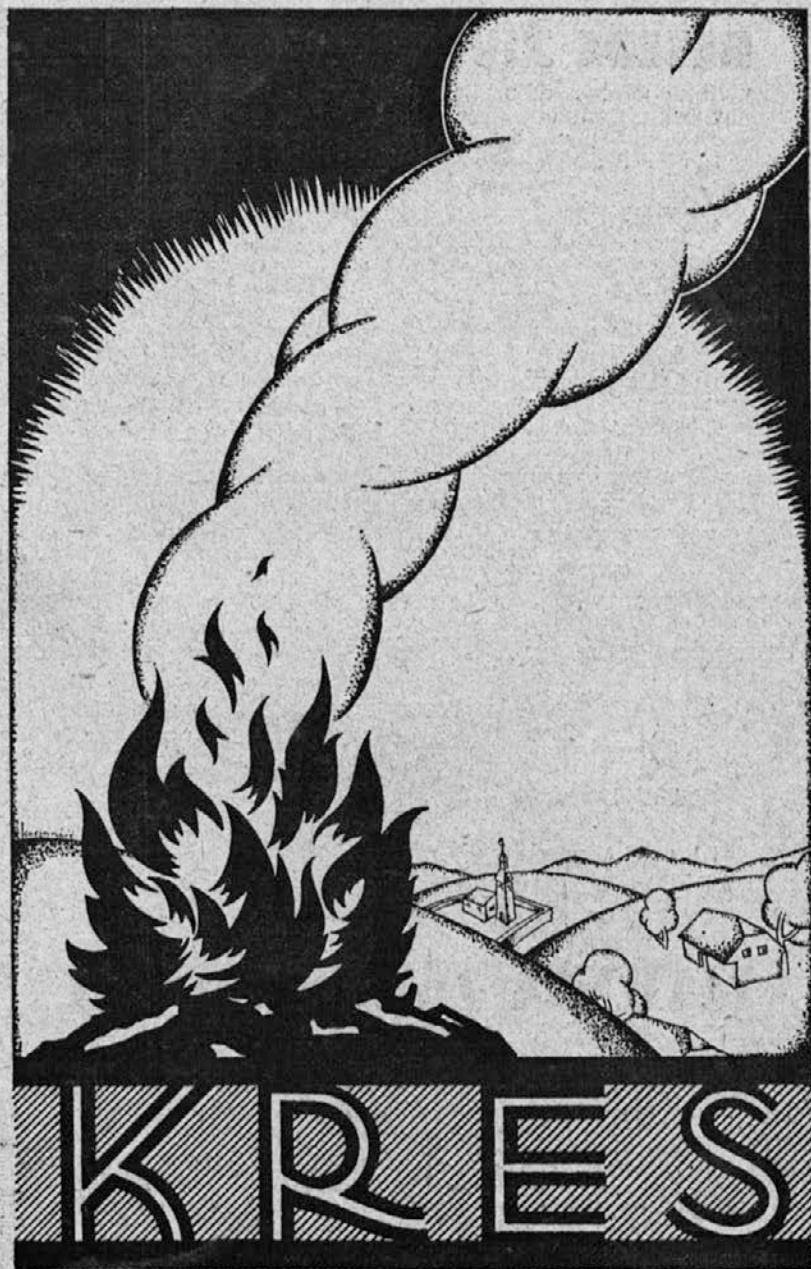

Poštnina plačana v gotovini.

ŠTEV. 9

* 1930 *

LETO 1

BESEDE ŽIVLJENJA MISLI IN MOLITVE ZA FANTE

Velik prijatelj mladine, škof dr. Gregorij Rožman je napisal slovenskim fantom molitvenik. Iz svoje duše je zajel in od srca do srca povedal fantom fantovsko besedo za njihovo življenje. Pred molitvenim delom je zbral tehtne misli in jih podal v teh-le poglavjih:

- I. Bog in jaz
- II. Moja mlada leta
- III. Jezus Kristus — naš kralj in prijatelj
- IV. Marija najčistejši vzor moškemu srcu
- V. Sin cerkve
- VI. V družini:
 - 1. Starši
 - 2. Bratje in sestre med seboj
 - 3. Ko ustanavljaš lastno družino

VII. Nosite Boga v svojem telesu:

- 1. Skrb za dušo
- 2. Skrb za telo
- 3. O kako lep je čist rod

VIII. Sam do sebe

IX. Med ljudmi:

- 1. Ljubezen do bližnjega
- 2. Prijateljstvo

Fantje, berite, kar je za vas zapisano in molite, kakor vam narekuje vaše fantovsko srce! Kdor molitvenik že ima, naj ga pokaže znancu in prijatelju, kdor ga pa še nima, naj ga takoj naroči

v Društveni nabavni zadrugi, Ljubljana, Ljudski dom,
v Jugoslovanski knjigarni ali pri Ničmanu v Ljubljani

Cena za vezan izvod z rdečo obrezo je Din 22.—, z zlato obrezo Din 30.—

EDINI
SLOVENSKI
ZAVOD
BREZ
TUJEGA
KAPITALA
JE

V lastni
novi palači na
vogalu
Miklošičeve in
Masarykove
ceste poleg
kolodvora

VZAJEMNA ZAVAROVALNICA LJUBLJANA

Sprejema v zavarovanje:

- 1. Proti požaru: a) raznovrstne izdelane stavbe kakor tudi stavbe med časom gradbe; b) vse premično blago, mobilije, zvonove in enako; c) poljske pridelke, žito in krmo.
- 2. Zvonove in steklo proti razpokam in prelomu.
- 3. Sprejema v življenjskem oddelku zavarovanje na doživetje in smrt, otroške dote, dalje rentna in ljudska zavarovanja v vseh kombinacijah. Zastopniki v vseh mestih in farah.

19

KREŠ

30

P. Krizostom:

Rožni venci

(Za god naših rajnih.)

Oblaki težki z neba vise.
 Koraki so nam trudni
 in otožno je srce.

Po blatnih cestah hodimo,
 za drage rajne naše
 rožne vence molimo.

Jesen je povesod,
 sredi polja in sredi cest,
 sredi vasi in sredi mest.

Na pokopališče gremo
 skozi megló
 in nosimo v prsih bolest.

Rožne vence krčevito
 med prsti tiščimo.
 Kako se bojimo,
 da nam jih kdo ne ukrade.

V jagodah blagoslovljenih
 vsi upi naši spijo
 Rožni venci nam pomlad
 iz spanja trdega budijo.

Vstali bomo iz grobov
 in s prožnim korakom odšli
 preko zornih trat.
 Povesod bo kipela krog nas takrat
 večna pomlad.

Rajni dragi naši
 vsi srečni bodo k nam stopili.
 Z rožnimi venci bodo hvaležni
 nam glave ovili.

Cerkev, država pa vzgoja

(Iz okrožnice papeža Pija XI.)

Zato pa pravi kristjan ne le da življenjskih poklicev ne prezira in svojih naravnih zmožnosti ne zanemarja, temveč jih nasprotno izvršuje in spopolnjuje usmerjajoč jih na nadnaravno življenje, da tako obogati tudi naravno življenje samo in doseže tem boljše uspehe ne samo za svoje duhovno in večno življenje, temveč tudi za svoj telesni in časni napredek.

To dokazuje vsa zgodovina krščanstva in njegovih ustanov, ki je istovetna z zgodovino prave omike in resničnega napredka skoz do današnjih dni; zlasti pa dokazujejo to svetniki, ki jih je v tako velikem številu rodila in jih še rodi Cerkev in samo Cerkev. Oni so dosegli cilj krščanske vzgoje na najpopolnejši način; oplemenitili in oblagodarili so človeško družbo z vsakovrstnimi dobrotami. Zares svetniki so bili, so in bodo vedno največji dobrotniki človeštva in najpopolnejši vzori za vsak človeški razred in poklic, za vsak stan in vsak življenjski položaj: od preprostega kmeta in delavca na polju do učenjaka in izobraženca, od skromnega rokodelca do vojskovodje, od zasebnega družinskega očeta do vladarja ljudstev in narodov, od preprostih devic in žena domačega življenja do kraljic in cesaric. In kaj naj rečemo o velikanskem delu, ki ga izvršujejo tudi za časni prospeh oznanjevalci evangelija, ki so obenem z lučjo vere prinesli in še prinašajo barbarskim narodom blagoslov omike? Kaj o ustanoviteljih raznolikih karitativnih in drugih socialnih ustanov ali o neskončni vrsti svetih vzgojiteljev in vzgojiteljic, ki so ovekovečili in razmnožili svoje delo po svojih plodonosnih in krščanskovzgojnih ustanovah v korist družin in neprecenljiv blagoslov narodov?

To so sadovi in vsakovrstne dobrote krščanske vzgoje, ki izvirajo iz nadnaravne moči in življenja v Kristusu; in izobraziti in upodobiti v človeku Kristusa je njen namen. Kajti Kristus, naš Gospod in božji Učenik, ki je vir tega življenja in delivec te moči, je obenem tudi oni najvišji vzor, ki je dostopen človeku v kateremkoli življenjskem položaju: vsem stanovom, zlasti pa mladini, sveti z zgledom svojega skritega, delavnega in pokornega življenja, okrašenega z vsemi osebnimi, družinskimi in socialnimi čednostmi pred Bogom in pred ljudmi.

Vso to množico neprecenljivih vzgojnih zakladov hrani Cerkev na tako svojski način, da tvorijo naravnost njeno bistvo: ona je namreč skrivnostno telo Kristusovo in neomadeževana nevesta Kristusova, zaradi tega pa tudi najrodovitnejša mati in najvišja in najpopolnejša vzgojiteljica.

Veliki in duhoviti sveti Avguštin je zaradi tega svoji sveti ljubezni do te matere dal duška s sledečimi vzkliki: »O kato-liška Cerkev, ti resnična mati vseh kristjanov, ti po pravici ne oznanjaš samo, da je treba na najčistejši in najsvetejši način častiti Boga, ki je naša največja sreča, ako ga dosežemo, ampak tudi ob-jemaš bližnjega s tako ljubeznijo in s takim usmiljenjem, da naj-dejo pri tebi duše še kaj več kot zdravje za svoje različne bolezni, ki jih tarejo zaradi njihovih grehov. Ti uriš in učiš otroke po otro-ško, mladeniče po junaško, starčke pa pohlevno, kakor je primerno starosti ne samo njihovega telesa, ampak tudi duha. Ti pokoravaš otroke staršem tako rekoč v svobodnem suženjstvu, starše pa po-stavljaš na čelo otrokom v mili oblasti. Ti vežeš brate med seboj z vezjo vere na veliko tesnejši in trdnejši način, kakor je vez krvi. Ti združuješ državljane z državljani, rodove z rodovi, skratka pri spominu na prve starše vse ljudi ne le v družbo, ampak v bratstvo. Učiš kralje, naj skrbе za narode; opominjaš narode, naj bodo kra-ljem pokorni. Skrbno učiš, komu gre čast, komu ljubezen, komu spo-štovanje, komu strah, komu tolažba, komu svarilo, komu bodrilo, komu krotitev, komu graja, komu kazen, dokazujoč, da kakor nismo dolžni vsega vsem, tako smo dolžni vsem ljubezen, sovraštva pa nikomur.«

Dvignimo svoja srca in svoje roke kvišku k nebesom s po-nižno prošnjo do »Pastirja in Varuha naših duš«, do božjega Kralja, naj se po njegovi neskončni moči ti prekrasni sadovi krščanske vzgoje po vsem svetu zbirajo in množe vedno bolj in bolj v prid posameznikom in narodom.

Franjo Neubauer:

Mi, ki verujemo!

*Mi, ki verujemo,
ne obupujemo,
ko neusmiljena smrt nam ugrabi,
česar nikoli srcé ne pozabi.
Tožimo, plakamo,
trdno pa čakamo!
Solnce nam skriva
hladna jesen,
ali za meglo
žar je ognjen.
Naše srce ni
nikdar brez nad,
da nam zasije*

*nova pomlad.
Vse, kar zakriva
grob nam globok,
dvigne nad nebni
spet se obok.
Lepše, kot sveti
luč na grobeh,
sreča zasije
zopet v okeh.
Gori v vrtovih
nebnih višav
v srcih se vname
večna ljubav!*

Janez z Visokega

20.

Janez je bil ves razburjen.

Zdelo se mu je, kakor bi se bil ravnokar ognil groznega ropada. Kri mu je gomezela po vsem životu, v srcu se je kuhalo sovrašтво do onih, ki so mu hoteli vzeti prostost. Pritiskal je roko na prsi, tipal se po glavi, po nogah, po rokah in po vsem životu, kakor bi se hotel prepričati, je li še cel, zdrav in prost. In oddahnil se je potem, kakor oni, ki se je rešil smrtne nevarnosti...

Zginil je mir srca, zaspanec ga je zapustil; zdelo se mu je, kakor bi bil vržen izpod strehe, zapuščen, osamljen, nesrečen, brez prijatelja, brez tolažnika. Ali ga more tolažiti stari Jurij, ki več ne ume mladega srca, njegovih bojev, njegovih strasti, ki se smeje zlatim gradovom, katere si zida mladina...?

Nikogar ni imel Janez takrat, da bi se nanj naslonil, nikogar, ki bi mu dal poguma za boj. Temna noč ga je obdajala krog in krog, toda še temnejša noč z viharji je bila v njegovem srcu...

»Sam! Tako zapuščen!«...

Srce njegovo so stiskale bolečine. Trepetal je, ker ni čutil v sebi dovolj moči, da bi kljuboval vsem, vsem onim, ki mu hočejo vzeti prostost srca, njegovo zlato ljubezen. — Tako sam!

»Sam?... Sam?...«

Kakor razsvetli plameneč blisk temo črne noči in pokaže potniku stezo, ki ga vodi k varnemu cilju, v varno zavetje: tako je posvetila Janezu v srce misel na Marijanico in mu pokazala pot v Samoto, kjer ima najzvestejšega prijatelja in najboljšega tolažnika, srce, katero ga ljubi, ki živi zanj in misli nanj.

»Sam?... O, ne, ne!...«

»Marijanica! Dušica moja! Srce moje!«

Kakor bi mignil, so se polegli viharji, v dušo je posvetil jasen dan in život, ki je trepetal bolečine, je dobival moči, kakor bi se napil krepilne vode. Začutil je v sebi moč kljubovati vsem, prav vsem, ter razdreti načrte Marušine.

Krenil je na stezo v Samoto, kakor krene mornar za zvezdovodnico...

In hitel je, hitel po znani stezi k njej, h kateri ga je vleklo srce, od katere ga je hotela odtrgati Maruša.

»Marijanica, ti, samo ti si moja nevesta!«

Že zdavnaj ni njegova duša tako hrepenela po njej.

Ves razgret je prispel v Samoto. Stopil je v mlin. Ko pa ni dobil nje, je drvel po stopnicah v hišo, in ne meneč se za mater, jo objel kot svojo zorno nevesto.

»Marijanica! Marijanica!« ...

Deklico je oblila rdečica, zakaj sramovala se je tolike ljubezni vpričo matere, in se mu je skušala izviti, a Janez jo je držal trdno za roko, kakor bi se jo bal izgubiti.

»Janez, kaj ti pa je nocej?« ...

»O, ko bi ti vedela!« ...

Glas je izražal razburjenost, kar je povečalo njeno radovednost.

»Janez!« ... je vprašala Marijanica osupnjena, in tudi Magdalena ga je gledala.

»O, ne boj se! Nič hudega. Da ti povem, pa se boš tudi ti smejala. Ta, moja teta, teta Maruša! Ni rajni stric zastonj tožil o njej!« ...

»O, ta te bo sukala, ako se ji boš pustil,« je omenila Magdalena.

»Veste kaj, ženiti me hoče!«

»Ženiti? ... Tebe?« se je začudila Marijanica.

»O, saj sem vedela!« je rekla Magdalena.

»In kakšno mi je pripeljala!« ...

Janez je pripovedoval vse natančno, da se je Marijanica zares prisrčno smejala, ko je opisoval svojo novo nevesto. Magdalena pa je osupnila. Temen oblak črnih slutenj je objel njeno dušo. — Videla je vstajati nevarnost, ki žuga razdreti njene načrte. A ona se je hotela maščevati nad njo, ki jo je izpodrinila, ki jo je pripravila ob Višavo. V duhu je gledala hčerko na Višavi in ob tej sliki se je radovala nje materinska duša, trepetalo jo je veselja njeno srce. A sedaj pride ta zlonosna Maruša in podira to krasno sliko! Sovraštvo je vstajalo v Magdalenini duši, srce se je napajalo jeze, drgetala je v strahu za svoje načrte.

»Pa ti našo Marijanico res ljubiš?« je vprašala Magdalena fanta in ga pogledala ostro, kakor bi hotela prodreti na dno njegovega srca, v skrajni kotiček njegove duše.

»Vi dvomite? Ljubim jo!« je kriknil Janez.

Starkino vprašanje ga je speklo. Pogledal je Marijanico, kakor bi se hotel prepričati, ako tudi ona dvomi o njegovi ljubezni.

Njen obraz je oblila rdečica, in nejevoljna je pogledala mater.

A mati je bila hladna, ter je nadaljevala:

»Mladost je lahkomisljena. Jaz vem ... Nepremišljeno steguje roke za cvetkami, a, kadar se jih naveliča, jih zameta lahkomisljeno in trga druge. O, vem ... Ti jo morda ljubiš sedaj, kadar bi ti bilo pa treba žene, oj! ... potem bi pa morda ne hotel nič vedeti o tej ljubezni, ki te sedaj kratkočasi. O, kadar človek obogati, se poigra

rad z reveži. Toda jaz ljubim hčer, zato ne trpim, da bi se kdo igral ž njo, da bi jo onesrečil! Ti si sedaj kmet na Višavi, bogat kmet, to veš. Zato premisli dobro, preden izvoliš kako dekle. Jaz ne pustim, da bi bila hči žrtev tvoje mladostne lahkomiselnosti.«

»Mati!« je viknila Marijanica, skočila k njej, ter ji položila dlan na usta, kakor bi se bala še hujšega očitaja.

Janezu so plamtele oči nevolje in razburjenosti, ker ga je bolelo, da starka dvomi o resničnosti njegove ljubezni in ne zaupa njegovim močnatosti.

»Jaz jo ljubim, z vsem srcem!« je kriknil užaljen. »Marijanica bo moja, ker mora biti moja! — Gospodar sem na Višavi. Sam svoj gospod in edini gospodar svojega srca.«

Magdalena je odrinila hčerkin roko od ust in rekla:

»Tako je sedaj. Toda ponujale se bodo druge, bogatejše od moje Marijanice, in potem se tista ljubezen, ki praviš, da gori v tvojem srcu za mojo hčerko, spremeni v ljubezen do denarja, v navadni pohlep, ki zaduši glas srca. O, jaz poznam moške!« ...

»A mene ne poznate! Pohlep za denarjem me ne more motiti, saj sem dovolj premožen. Višava je moja in po drugem ne hrepenim.«

»V človeškem srcu vstajajo vedno nove želje...«

»Marijanica, ali mi ti tudi tako malo zaupaš, kot tvoja mati?« je vprašal Janez otožen in pogledal proseče.

»Jaz ti zaupam!« je odvrnila odločno deklica in pogledala mater, češ: Zaupajte tudi vi!

Veseli je zažarelo na mladeničevem obrazu, srčnost je oživila v njegovih prsih.

»Zaupajte tudi vi, mati! Ne dvomite o moji ljubezni in zvestobi! Sedaj sem prost. Nihče se ne more ustavljati željam mojega srca, ako se jim sam nočem. Jaz ljubim Marijanico, dajte mi jo za ženo!«

Prikrito veselje je zaigralo na Magdaleninem obrazu. Uresničevale so se nade njenega srca. Njena duša se je kopala blaženosti ob misli, da bo njena hčerka gospodinjala na Višavi, na oni Višavi, kamor je nekdaj sama hrepenela. Zadoščenje za krivico je prihajalo.

»Ali kaj poreče Maruša? — He?« ...

»Kar hoče. Nevesto in ženo si izberem sam. — Marijanica, ali me hočeš?«

Deklica je zardela in pogledala mater, da vidi, kaj se zrcali v njenih očeh ter je objela Janeza rekoč:

»Tvoja sem!«

Z veliko zadovoljnostjo je motrila starka oba, in črne slutnje, ki so bile objele njeno dušo, so tedaj zbežale.

»Kaj pa bo tista Rezika počela, ker je ne maraš?«

»O, ta ga ne dobi!« ...

Magdalena je zaupala fantu. Njegova odkritosrčnost, s katero je izražal svoj gnus do one, ki jo je izbrala Maruša, je odgnala vse dvome. Mladeničeva odločnost je premagala vse težke slutnje... Z veselim obrazom je opazovala Janeza, ki je sedel poleg njene hčerke, in si je mislila:

»Ah, kako so čudna pota božja! Kar meni ni bilo usojeno, je usojeno moji hčeri... Ah, kako me je bil prevaril! Vzel je bil drugo, meneč, da bo srečen, toda, uh, groze!... sam je ostal poleg žene, a tisti, ki si ga je izbral za naslednika, si je izvolil mojo hčer. Hahaha... Jaz sem zadovoljna... Božja volja je. O, ta Maruša se bo grizla in jaz... jaz se ji bom smejala v zobe, kadar bom obiskala hčerko, in hahaha... morda bo sedaj na starost Maruša zibala — pa ne kakor je hrepenela, svojih, marveč — otroke moje hčere... hahaha... Bog daj!«

Magdalena je vstala in stopila k njima.

»Otroka, ljubita se pošteno! Ljubezen je vaju združila, ljubezen vaju bo zvezala, ljubezen naj vaju vodi! Ostanita si vedno zvesta!«

»Zvest do konca!« je viknil Janez.

»Tvoja do groba!« je dahnila Marijanica in se privila k njemu.

Magdalena pa je povzdignila svojega duha k Bogu, in iskrena molitev za srečo obeh je zapuhtela k Vsemogočnemu.

Mirnim srcem je motril drugega dne Janez Glavanovo Reziko. Smejal se ji je, a na jeziku je vedno bilo vprašanje:

»Le kdo te bo pobral?«

Njegova radovednost je bila velika.

21.

Na osmino za rajnim Debeloglavom so prišli tudi Beligojevi z Visokega. Prinesli so s seboj žalostne obraze, pa vesela srca.

»Viš, vse to bo naše! — Vse bo Janezovo!« je šepetal Beligoj ženi, gredoč preko travnikov in njiv na Višavo.

Njen pogled je plaval po travnikih in njivah, in obraz je žarel od veselja.

»Vse to?«

»O, vse, vse! Pa še več, ker od tod ne vidimo vsega. Pa kmalu, kmalu bi vsega tega ne bilo, ako Janez... komaj sem ga bil pregovoril takrat. Veš, zelo svojeglaven je.«

»Kakor ti!«

»Sedaj mi bo pa hvaležen in me bo ubogal. Ej, ta mladina! Nič se ne zna prikrivati! Misli, da mora imeti ono, kar čuti v srcu, tudi na koncu jezika.«

»Bog ve, ali ima onega dekliča še rad ali ne? Rada bi jo poznala.«

»Bomo videli... Ako jo ima rad, naj jo vzame, čeprav baje ničesar ne premore; jaz mu je ne branim. A k takemu premoženju bi se lahko dobila tudi nevesta po tem. Še več denarja bi lahko imel Janez, ako bi bil pameten.«

»I kaj neki bo dejala Maruša potem?«

»Kaj? Kaj more! Molčala bo in se držala, kakor bi jedla lesnike. Pa zadrži ptiča, ko ima proste peruti!«

»E, naš Janez je res ptič!«

»Ptič! — Vsak bi se ne izvil tako! Toliko premoženja dobi in pa tisto punico, ki jo ima rad. No, saj sem si pa tudi prizadejal, preden sem ga pregovoril.«

»O, kako je bilo prav, da si ga!«

Na Višavi so jih nekoliko pričakovali. Za pogreb niso mogli pravočasno poslati pošte, povabili pa so jih k osmini.

»Vsaj eden naj pride!«

Tako se je glasilo vabilo. Pa sta šla on in ona in dvoje otrok, da pokažejo žalost, ki je vladala tudi na Visokem za Debeloglavom.

»Fant, kako je?« je vprašal stari Janeza, ko sta si podala roke.

»Zdrav in vesel?«

»E, bo že. Pa včasih se moram tudi smejati.«

»O, potem je pa prav.«

»Tak mož si že, kar si z doma,« je pripomnila mati. »Tukaj ti je dobro.«

»Navadil sem se.«

»Poslej ti bo pa še bolje.«

»O, da bi le bilo!«

»Premožen boš. Bratov in sestic ne boš smel pozabiti. Lej jih!«

Maruša jih je sprejela vtopljen v žalovanje. Črno oblečena, z ruto na oči potegnjeno, je drsala zdihujoč po hiši, veži in shrambah, poklekovala je po zakotjih in ječaje vila z rokami pa molila, molila.

»O, moj mož, zakaj si nas zapustil?«

Sedaj ni imela drugih nepotrebnih skrbi, imela je v rokah testament in ta — drži.

»Maruša, tako naglo, tako naglo ga je,« jo je ogovoril Beligoj, ko ji je segel v roko. »Bog te potolaži! Tudi nam je hudo. Lej, to je moja žena!«

Maruša jo je bistro pogledala.

»Ej, hudo je hudo, da se moramo ob tako žalostni priliki spoznati. Pa kaj hočemo? Bog ga je vzel, in temu se moramo ukloniti vsi. O, moj ljubi mož!«

Pa se ni mogla zdržati solz.

»Bodi mu Bog milostljiv!«

Beligoj in ona sta jo tolažila, a tudi Beligojka je jokala ž njo, ker je bila tako mehkega srca.

»Moj Bog, kakšna sem! Same žalosti sem vsa zmešana. Sedite vendar, sedite! Nikar mi danes ne zamerite, saj vidite, kako je,« se je izgovarjala Maruša. »Lačni ste in trudni, jaz vas pa tukaj-le gledam in stojim. O moja glava!«

»Maruša, nikar ne skrbi! I, kdo bi zmeraj jedel! Nič ne nosi!«

»Kar mora biti, pa mora biti! Kaj bi si mislil rajni, ako bi njegovi žlahti ne postregla! Vedno smo si bili dobri, pa bi si sedaj ne bili? — Sedite no, sedite!«

»Jej, saj si nam že toliko dobrega storila, kakor za Bogom še nihče na svetu. Fanta si nam odredila,« je rekla Beligojka.

»Janeza? O saj je sam rastel! Rad me je ubogal, pa sva bila prijatelja. Kaj ne, Janez?«

Maruša se je nekoliko nasmehnila in pogledala od strani Janeza, ki je pokimal in zardel.

»Pa se kaj pomenite!«

Maruša je zdrsnila iz hiše v kuhinjo.

Janez je izpraševal, kako je na Visokem, ter pripovedoval o življenju na Višavi in bolezni stričevi.

»E, veste oče, strica je škoda. Stric so bili duša. Tako so bili dobri, kakor vi nikdar ne z menoj. In za njimi mi je hudo, da me

kar srce boli. Še nazadnje bi mi bili radi nekaj povedali, pa mi niso smeli. Veste, s teto se pa nista prav mogla. Rada sta se imela, pa jim vendar teta niso dali miru. Neki vranič je moral biti med njima, ki ni miroval nikdar. Kakor bi list obrnil, je nastal po največji zadovoljnosti najhujši prepir. Oh, kolikokrat sem bil žalosten zaradi tega, pa tudi stric so trpeli. Toda sovražili zaradi tega tete niso. — O, ko bi strica ne bilo, tudi meni ne bi bilo obstanka tukaj. Stric so držali vselej z menoj, pa mi teta niso nič mogli. Prva leta so me teta še radi imeli, potlej pa vedno manj. Nikoli jim nisem ustregel. Tako so čudni postali, da bi nihče ne verjel, ako bi sam ne skusil. O, če bi vse vedeli, gotovo bi se smejali, ali pa bi bili hudi.«

Takrat je priropotala v hišo Rezika. Prinesla je krožnike in prt.

»To je tetin ljubček,« je šepnil Janez očetu in zaničljivo pogledal Reziko.

»Ej, te pa še nisem videl,« si je mislil Beligoj in jo pozorno motril.

Smeh mu je igral okoli ust.

Rezika je pogrnila mizo in razpostavljala režeč se krožnike; pred Janezom pa ni postavila ničesar.

»Anza, tebi pa nič!« se je zarežala Rezika. »Ven pojdi h kravam, kaj boš tukaj sedel!«

»Kaj pa tebe skrbi?«

»Misliš, da sedaj res ne boš delal, ko strica ni več? I, kakšen gospod pa si?«

»Kakšna gospa si pa ti?«

»Taka ... Teta so rekli: Anza naj gre ven. Veš, pa precej pojdi! Ako bo kaj ostalo, boš že dobil, ha-ha-ha.«

»Ako so pa teta rekli,« je zamrmral Janez in vstal, navajen ubogati.

»Teta! teta! šk! šk! Mi bomo pa jedli,« se je režala Rezika gredoč za njim.

Beligoj in ona sta se pa spogledala, in na obrazih se jima je poznalo vprašanje:

»Kaj pa to? Ali si slišal? Ali si slišala?«

»To pa meni ni všeč,« je zagodrnjal Beligoj.

»Ali je to ženska?« je omenila ona.

»Menda je! Pa jaz je ne poznam.«

»Kako je nekam čudno tukaj,« je nadaljevala ona. »Jaz bi se ne mogla navaditi.«

Sedaj je prinesla Maruša skledo, Rezika pa nekaj narezanega.

»Prigriznite, pa nikar ne zamerite! Kdor tako daleč pride, lahko je.«

»Jaz sem tudi prècej jedla, ko sem prišla sem,« se je vtaknila Rezika in tudi sedla.

»Vzemite! Vzemite vendar! Tudi vaša kri?« je priganjala Maruša in božala dečka in deklico, brata in sestro Janezovo, po glavi. »Pa saj sta podobna našemu.«

»Skoraj nekoliko,« je menila Beligojka ponosno.

»Janez mora biti pa zunaj. Naj gleda, kako se dela, ker je sedaj gospodar, ko je že enkrat tako.«

»Prav! Prav!« je pritrdil Beligoj in pogledal Reziko, češ, kaj je pa ta?

Prej se mu je zdelo, da Janez na Višavi nima dosti moči. Ko je pa čul iz Marušinih ust, da je Janez gospodar, je bil takoj bolj na trdnem ter je zavozil na sredo.

»Tako je fant sedaj gospodar?«

Maruša pa je sklenila roke pred seboj, sklonila se k mizi in uprla oči na roke.

»Njegovo je.«

»Njegovo? Pa res?« je vprašala Beligojka, ker se ni mogla več premagati.

»Njegovo, ako bo le hotel,« je nadaljevala Maruša. »Ej, rajni ga je imel rad, kakor bi bil njegova kri.«

»I, menda se ne bo branil, ni šment,« je rekel Beligoj.

»Jaz tudi mislim, da ne. Kolikor vem, je volja rajnega, da je Janez gospodar, pa nihče drugi. Pa tudi moja volja je, zakaj tudi jaz sem ga imela rada in še ga bom imela, ako bo ubogal.«

»I, zakaj bi pa ne? Ako sta se doslej razumela, se bosta tudi poslej.«

»O, da bi se le! Jaz rada živim v miru. Zlasti bom pa sedaj potrebovala miru, ko se bom pripravljala na pot za rajnim. Gospodinjala ne bom več, saj sem dovolj dolgo. To je skrb, to je trpljenje; naj je le še mladi poskusijo.«

»Povedati in pokazati boš še vedno morala to in ono,« jo je prestrigla Beligojka.

»Rezika, poberi z mize in pomij!« je velela Maruša.

Rezika je premlevajoč z ustmi pobrala krožnike in druge reči, pa je šla.

»Ali sta jo videla?« je vprašala Maruša in namignila za deklíčem.

»Čigava pa je?« je vprašal Beligoj.

»Hči moje sestre.«

»A tako? No, saj je videti, da je domača.«

»No, vidita, fant bo gospodar tukaj. Verjemita mi, da mu nisem nevoščljiva. Volja rajnega je tudi moja volja. Gospodar bo in treba

bo gospodinje. Jaz sem stara, truditi se ne morem več, naj se pa fant oženi!«

»I, kako pa!« je pritrdil Beligoj. »Otroka, pojdita za Janezom!« Otroka sta šla.

»Prav je, da si ju poslal ven. Pogovorimo se lahko. Vidita, naš dom je velik. Gospodinja mora biti pridna in varčna. Kakšen bolehen suhavder ni za nas. Čvrsta in zdrava mora biti, sicer kmalu omaga.«

»Tako je! O, gospodinje morajo trpeti,« je pravila Beligojka.

»Kaj ne! — Ti že veš in mi gotovo pritegneš. O tem sva mislila že z rajnim. Na Višavo mora priti dobra gospodinja. Pa sva mislila in mislila. Vesta, težko je izbrati pravo, saj poznata mladi svet. Ne dela nič in ne misli nič, samo na ples sili in za moškimi tišči. Vesta, tudi Janeza so prestrezale. Marsikatera bi rada sedla na gorko k polnim skledam, da bi ne imela skrbi. Ej, navihane so! Mladega človeka kmalu ujamejo in gorje mu potem, gorje pa tudi domačiji! O, rajni je bil previden mož. On je vedel take reči. Zato sva se pomenila in izbrala — nevesto.«

»Janezu!« sta se začudila Beligojeva.

Maruša pa ju je opazovala izpod čela.

»Janezu, komu pak? Kaj nam mari drugi? Le-ta bo gospodaril na Višavi. Pa sva mu jo izbrala, ker veva, kakšna gospodinja mora biti tukaj.«

»Tako? Nevesto že? — I, katero pa?«

Marušin obraz je dobil slovesne poteze. Počakala je nekoliko, potem pa počasi povedala.

»Ej, saj sta jo že videla!«

»Midva? Kje? Katero pa?«

»Prej je šla ven. Naša Rezika je, hči moje sestre in Glavana iz Globokega.«

»Ta, ki je sedela tukaj?« je vprašal Beligoj, in zaničljiv posmeh se mu je nabral na obrazu.

»Prav ta,« je pritrdila važno Maruša.

»Jej,« je zaječala Beligojka in sklenila prestrašena roke.

»Ha-ha-ha!« se je zakrohotal on in tlesknil z rokami. »Ha-ha-ha!«

Maruša pa je gledala njega in njo in ugibala, kaj pomeni ta strah, kaj hoče ta posmeh. Slutnja je vstajala. Obraz se ji je temnil.

»Ali ni to dekle? Poznata katero tako?«

»To naj bi vzel naš Janez, to? Ha-ha-ha!«

»To, pa nobene druge.«

Marušine besede so zvenele trdo in odločno.

»Jej,« je zaječala iznova Beligojka.

»Saj menda ni na glavo pal, da bi si naš Janez tega medveda natovoril, ha-ha-ha!«

»E, veš kaj, Maruša, ako si ti tako slepa, pa mi nismo, ki imamo menda tudi nekaj govoriti,« se je razkoračil Beligoj. »Te Janez nikoli ne bo vzela, da veš, akoravno si mu jo ti izbrala, saj rajni vem, da mu je ni.«

»Bomo videli, kdo mu jo je izbral. Kaj ni postavno dekle?«

»To? Ha-ha-ha! Bog me ne kaznuj! Ej, Maruša, saj to ni dekle! To je zmenè! Ha-ha-ha!«

Beligojka je prikimala.

»Kaj si dejal?« je zavriščala Maruša in planila proti njemu. Oči so se ji bliskale jezno, da je kar pihala.

»Ta tvoja Rezika, to zmenè, nikoli ne bo žena Janezova!«

»Ne? Ha-ha-ha! Bomo videli!«

Zloben smeh je spačil Marušin obraz, potipljala si je žep in pogledala skrinjo, v kateri je bil zaprt testament.

»Ženo si bo že sam izbral.«

»Misliš? Ha-ha-ha!« Maruša se je zravnala kakor zmagovalka, in zadovoljnost se je razlila po njenem obrazu.

»Ej, kako bo še naša Rezika dobra!«

Z zavestjo je to izgovorila, ozrla se pomilovalno po obeh in je šla ven.

»Kaj si še ne izmisli, ta babal!« je vzkliknil Beligoj.

»Jej! Jej! Taka naj bi bila najina sinaha! Jej, Bog me varil!«

»Ako bi bilo po njenem! To je dobro, da je Janez gospodar! Drugače bi ne mogel več prebivati tukaj.«

»I, seveda ne! Sedaj bo pa že lahko stopil na noge.«

»O, jaz že ne bom pustil, da bi ga Maruša sukala. Ako bi rada sestrino hčer omožila, naj jo ponudi drugemu, za našega Janeza ni, saj si videla, kakšna je.«

»Meni ni bila prav nič všeč.«

»Tako podrešetoj? Ostala je — in teta Maruša bi jo sedaj rada obesila našemu fantu. Dobra tetka si bo morala poiskati že drugega. Janez ni namenjen tej rožici!«

22.

Ej, kako je zvonilo zopet žalostno v Laščah! Farni zvonovi so peli počasi in slovesno, zvončki sv. Ane so pa hiteli bingelbangel, kakor bi komaj čakali novega gosta na pokopališču.

Osmina je bila za Debeloglavom. Prišli so mu izkazat zadnjo čast domači, prijatelji in znanci. Oblečeni so bili črno in se držali resno, prebirali so molke, gibali z ustnicami in mislili nase. Maruša je pa molila vzdihujoč in solzeč se, kakor to znajo samo vdove. Med mašo so se njeni glasni vzdihli topili v bučanju orgel, a Rezika,

ki je sedela poleg nje, jih je vendar dobro razložila, in se — smejala. In ko so šli po maši kropit grob in molit za pokoj rajnikove duše, je padla Maruša ondi strta na kolena, se zgrudila na pete, priklonila h grobu in jokala glasno ter vpila, kakor bi hotela rajnega obuditi.

»Zakaj si me zapustil! Oh, ljubi moj mož! Kaj hočem sedaj početi? Kam se hočem dejati? Ali me nimaš rad? Ali te nisem imela rada? O moj mož, odpusti mi!«

Hudo je bilo tudi Janezu. Zdelo se mu je, da je v tem grobu zakopana tudi njegova sreča, da ne vstane več, in njegova duša je gledala v temno bodočnost brez lučice. Zato so mu srce stiskale bolečine. Da bi si jih olajšal, je molil iskreno za svojega dobrotnika, za strica. Solze so se mu iskrile v očeh.

In Rezika je klečala poleg in gledala sedaj teto, sedaj pomežikovala Janezu, ter se ozirala po ljudeh. Saj ni poznala rajnega.

Beligoj bi bil iz hvaležnosti pobožno molil za pokoj rajnikove duše, ako bi ga ne bila motila Rezika. Silil se je, pa ni mogel; zoprnost do Rezike je bila premočna.

»In to naj bi bila žena Janezova in gospodinja na Višavi! To naj bi bila tvoja sinaha?«

Tako ga je dražil neki glas in ga razburjal.

»Nikdar!« je sklepal Beligoj.

Ko je bilo dovolj molitve, so vstajali ljudje in stopali k Maruši, podajali ji roko in se poslavljali.

»Pokoje njegovi duši! Bog vas potolaži!«

Maruša je vstala, obrisala solze, sprejemala znance in se jim zahvaljevala. Najboljše je povabila na Višavo k osmini, kakor je bila navada. Nobeden povabljenec se ni branil, ker ni hotel žaliti Maruše. Tudi župan ne. Njega je še posebno povabila.

»Pojdi, prebral boš testament!«

In šli so tje gori na Višavo, da opravijo za rajnim Debeloglavom vse, kar priporoča Cerkev, in zahteva krajevna navada. Speli so v gručah, kakor je bilo komu všeč. Maruša z Reziko je šla seveda prva. Rezika se je ozirala po ljudeh in izpraševala:

»Teta, ali gredo vsi ti k nam?«

»Dekle, dobro se drži danes! Pokaži, kaj si! Veš, nekaj boš izvedela.«

Polna hiša jih je bilo; staknili so mize, da so se razvrstili okrog njih. Maruša in Rezika sta pa nosili na mizo razne vrste kruha, ki sta ga bili napekli med tednom, in pijače, domačega vina, domačega žganja, da si vsak izbere po svoji volji in po svojem okusu.

Župan je odmolil za pokoj rajnega, in potem so segli po kruhu in pijači.

»Bog mu daj večni mir! Bog mu daj večno luč!«

S temi besedami so napijali.

»Bog te usliši!«

Pri pijači so kmalu prišli tudi na druge stvari. Hvaleč rajnega, so začeli govoriti o gospodarstvu, o volih in kravah in prašičih. In o teh stvareh se je razgovor dalje razpredel.

Nekateri so zrlí na Janeza kot bogatega dediča, in v srcih je vstajala zelena zavist.

Janez je sedel poleg očeta. Nevolja se mu je zrcalila na obrazu, ko je gledal sebi nasproti Reziko, ki je, režeč se, otepala kruh, da so kar drobtine letele okoli nje, pa tudi pijače ni pustila v kozarcu, kadar je prišel do nje, saj je bila dekle, ki se ni bala nikogar, najmanj pa kozarca pijače. Kako je po pijači lahko vriskala!

»Namesto Marijanice naj vzamem to, to? Haha! Nikoli! Nikoli!« se je grozil Janez v srcu in se srdil na Reziko in na Marušo, ki mu jo je izbrala.

Takrat sta jo pa opazovala tudi Janezov oče in mati, in oba sta bila enih misli, da si je ne želita za sinaho.

»To prikazen naj vzame moj sin?« si je mislil Beligoj.

»To naj ljubi?« si je mislila mati.

Takrat se je oglasil župan:

»Nu, Maruša, pa daj tisti testament, da ga ljudem pretolmačim.« Vse je utihnilo in uprlo oči v Marušo, ki je zavestno stala za Reziko.

»Pa bi še jedli in pili.«

»O, bomo pa potem. Le daj testament, bomo vsaj slišali, kakšen je.«

Radovednost se ni dala več krotiti.

Maruša je segla v žep, približala se skrinji in jo odprla pa prinesla med omoti in obleko skriti testament.

Zadovoljno je pogledala Reziko, a nato ošinila Janeza in Beligoja, in njen obraz je zažarel zmagoslavja.

»Na, pa prav beri, da bo vsem jasno in očitno, kaj pravi testament!«

»Kaj misliš, da ne znam dobro brati, kali?«

»Vem, da znaš, pa danes moraš še posebno paziti, da ne bo kdo kaj dvomil.«

To rekši je zapičila oči v Beligoja in sina.

»Kaj ima ta vrag?« si je mislil Beligoj in sumnja je vstala v njegovem srcu, da je sunil pod mizo ženo, katera mu je prikimala.

Župan si je nataknil očala, brez katerih ob takih slovesnih prilikah ni razložil ničesar, in odprl s svečanim obrazom testament, katerega je prebral najprej sam zase.

Vse je molčalo in upiralo oči vanj, da bi že z njegovega obraza izvedeli, kaj je pisano.

»To ti je bil pa mož, ta Debeloglav! To ti je pribil!« je izpregovoril, ko je prebral do konca.

»Kaj ne da?« je pritrdila Maruša radostno.

»Pa kako! To si mu gotovo ti pomagala.«

»I, zakaj? Saj je bil sam gospodar!«

»Pa poslušajte še vi!«

To rekši, je bral župan glasno in počasi, kakor bi hotel vklesati besedilo testamenta vsem navzočim v spomin.

Zadovoljno se je nasmejal Beligoj in pogledal Janeza, ko je župan prebral prvi odstavek testamenta, v katerem postavlja rajni Debeloglav Janeza za dediča vse zapuščine. Janezu so se zasvetile oči veselja in ozrl se je po ljudeh, da je videl, kako sprejemljejo to vest.

Zaničljiva zlobnost se je zrcalila na Marušinem obrazu, da je zbodlo Janeza.

»Čakaj!« zagrozil se ji je v srcu, ko je začutil v sebi oblast in prostost kot gospodar na Višavi.

»Pa bo zopet eden srečen!« je menil ta in oni in prikimal Janezu, izražujoč mu s tem svoje prijateljstvo.

Župan je prebral drugo točko.

Ej, kako jih je iznenadila vse od kraja!

»Mene, teta?« se je oglasila prva Reza in se ozrla v Marušo.

Teta ji je prikimala in se ji je nasmehnila, pa takoj zopet motrila Janeza in Beligoja.

Rezika pa je tlesknila z rokami.

Janez je zardel jeze in odmajal:

»Tebe pa že ne!«

»Rad!« ga je brž prestregla Maruša.

»Tako se ne ženi!« jo je zavrnil Beligoj.

»Se pa tako! Beri naprej!« je velela Maruša.

Župan je bral počasi.

»Ako bi se iz kateregakoli vzroka ta dva ne hotela vzeti, pripade polovica vsega premoženja Rezi Glavanovi.«

»Ali razumete? Hahaha!« se je zakrohotala Maruša in položila roke Reziki na rame. »Ali ni dovolj bogata?«

»Pa je vendar ne maram!« je viknil Janez in skočil kvišku.

Beligoju je bilo, kakor bi ga bil kdo polil z mrzlo vodo.

»Sam satan je pisal ta testament!«

»Kaj si dejal?« je zavreščala Maruša. »Moj mož je satan! Ga vidite nehvaležneža? Vse je zapustil njegovemu sinu in zato je satan, satan, satan!«

»On ni bil satan, ti si satan! Ti si pisala testament!«

»Jej!« je zaječala Beligojka.

»Kaj ni za vas? Kaj pa še hočete, pohlepneži, nikdar šiti!«

Medtem so mlajši opazovali nevesto Reziko, ki je gledala Janeza in se mu smejala.

Župan pa je rekel:

»Tako se preskrbi. Fant, sedaj pa ne boš skrbel, kje dobiš žensko, ker ti jo je zapisal rajni v testament.«

Zasmeh je zvenel iz teh besedi.

»To vi vzemite!« je zavrnil Janez.

»Hahaha. Jaz jo imam, hvala Bogu. Tvoja je!«

»Ne maram je! Moja že ne bo!« je viknil Janez, zrinil se izza mize in šel ven.

»Hahaha,« se je zakrohotala Maruša za njim. »Le pojdi! Na to nisi mislil, in sedaj ti je prekrižan račun z ono punico v Samoti!«

»O ta testament!« je vzdihnila globoko Beligojka.

»Pa je res tako? Preberi še enkrat!« je velel neodločno Beligoj, ki ni vedel, kako bi se sedaj zasukal.

»Na! Pa beri! Misliš, da si izmišljujem?« ga je zavrnil župan nejevoljen in mu pomolil testament.

»Ne daj iz rok testamenta!« je zavriščala Maruša in prijela župana za roko. »Preberi mu še enkrat!«

Maruša se je obrnila k Beligoju.

»Čudno se ti zdi to in neverjetno, kar je pisano. Pa to je res! Hahaha! Jaz vem, zakaj, pa veš menda tudi ti! O, jaz nisem tako neumna, kakor menda misliš ti, in kakor si je mislil fant. Ta je sedaj njegova nevesta. Le beri mu!«

Župan je znova prebral.

»Ravno tako je!« so vsi pritrdili, Beligoj pa je pogledal pred-se na mizo.

»Sedaj veste vsi, prav vsi! Vse je fantovo, vse, kar je na Višavi, tudi jaz nečem zase ničesar, ako vzame mojo Reziko, hčer moje sestre. Lejte jo! Ako je pa ne vzame« — oči so se ji zasvetile — »potem se bo pa delilo premoženje, kar ga je v hiši in okoli hiše. Delila se bo smreka v gozdu pa tudi kaša v žlici, ker tako govori testament!«

»O ta testament!«

»Jaz mu bom zagrenila življenje na Višavi, ako pripelje ono punico iz Samote, da me bo pomnil Janez do groba. To naj vzame!«

»Ako je pa ne bo hotel?« je vprašal Beligoj malodušno. »Kaj potem?«

»Saj si slišal, kaj pravi testament! Rezika, pojdi sem, da moliva pred križem za rajnim!«

Maruša je vzela testament, prijala Reziko za roke in jo potegnila s seboj.

»Pa imaš moža!« ji je šepnila med vratmi, da so vsi slišali.

»Sam vrag si je to izmislil!« je zamrmral Beligoj, porinil kozarec od sebe, dejal roke v žep, pa se zamislil. Primerjal je svoje načrte s temi, ki so se sedaj pokazali. Vse drugače je mislil on. Sina si je želel srečnega dediča Višave, ne pa tako. — — Moj Bog! —

Ljudje so vstajali od mize in se odpravljali. Zadnji prizor jih je vznemirjal.

»Pa se kako pomenite!« je rekel župan segajoč Beligoju v roke.

»Malo hudo je. Da bi bila vsaj nekoliko drugačno nevesto izbrala, pa bi bilo.«

»Kdo bi kaj dejal!«

»Rajni ni bil slab človek, dober mož je bil; previden pa takrat, ko je pisal testament, ni bil. Pa saj vemo, da gorje mu, kdor ima zlo žensko. In Maruša ni bila izmed zadnjih!«

»Hudobna baba!«

Skoraj so bili na Višavi sami. — —

23.

Boj v Beligojevem srcu je bil kmalu končan. Zmagal je pohlep.

»Hahaha, zaradi ene ženske naj se razbije kmetija! Pa naj jo vzame!«

»Kaj pa, ako ne bo prav? Pomisli, kakšno je dekle!« je ugovarjala žena.

»Ni taka, da bi je bil človek vesel. Pa kaj hočeš! Pomagaj si, ako moreš! V testamentu je.«

»Pa naj ima Janez samo polovico!«

»Ne vem, ali blazniš ali kali? Saj pravim, ženska pamet! Kolikokrat jo zastonj iščem! Ti bi drugo polovico kar iz rok vrgla.«

»Toda Rezika čepi na nji.«

»Naj čepi! Pograbitni moramo vse skupaj!«

»Pa če ni za Janeza?«

»E, kolikokrat se meni na nogi kakšna bula naredi, — saj veš —, pa si bom zato nogo odrezal? In zaradi te Rezičke, — da bi je nikdar ne bilo na svetu! — naj se odreže polovica Višave? Kje si pa s pametjo?«

»Ne bo prav! Meni se vse tako zdi. Fant je ne mara!«

»Jo bo že maral!«

»Če je pa ne bo! Žalostno bo to. Ne bo ne veselja ne zadovoljnosti ne sreče.«

»Ali znaš litanije do konca?«

»Ne bodi tak! Premoženje ni vse. V zakonu je treba ljubezni!«

»Tako si tudi ti toli otročja, kakor bi bila šele od včeraj na svetu! Ljubezni! Hahaha! Kakor bi bila samo ljubezen na svetu, in bi se ne moglo brez nje živeti!«

»Živi se! Pa kako! Saj nisi slep, in nikar se ne delaj tako trdega kakor nisi. Kaj bi bila midva pri najini revščini brez ljubezni? Štefan, nikar ga ne sili!«

»Ali te je fant najel?«

»Ni bilo treba. Mati sem njegova, kakor ti oče. Ne prodajaj ga!«

»Ej, ej! Lej jo! Lej jo! Misliš pa nič, prav nič ne. In tvoj nos dalje seže, kakor te pamet nese. Misliš, da bi ga jaz silil, ako bi ne bilo tako? Pomisli, tukaj se lahko brez premisleka toliko premoženja tja vrže, doma imamo pa samo revščino. Janez sedaj lahko pomaga, ko bo toliko imel.«

»Bo že kako! Saj smo vajeni revščine.«

»Seveda! Saj je tudi pes navajen kosti, pa vendar hlastne rajši po mesu!«

»Ti imaš vedno take izgovore. Meni je pa kar hudo, ako si mislim, da bo imel moj sin ženo, ki je ne bo ljubil.«

»Nikar si ne delaj skrbi! Še vse bo prav. Ko bosta enkrat skupaj, se bosta imela rada. O, boš videla, kako se bosta še rada imela!«

»Ko bi jaz to vedela, pa bi bila vesela. Jaz vem, da samo lep obraz ni vse, toda izkušeni ljudje vedno pravijo: Kar se nima rado, naj se ne sili vkup! In Janez, veš, da je ne mara, to veš, videl si danes, pa že prej si vedel, da si je že izbral drugo.«

»E, veš kaj, da si neumna, ker kaj daš na tisto mladostno ljubezen! Mladost je nespametna. A kolikokrat kdo vzame za ženo tako, ki je še pozna ne, pa sta potem vendarle prijatelja. — Veš, koliko časa sem jaz prej poznal tebe, preden sem te snubil? Še za tvoje ime nisem vedel! Pa reci, da se nisva imela rada! Tako se bosta tudi ta dva.«

»O, ko bi se! Pa jaz tega ne morem verjeti! Po moji volji ne bo, ako se vzameta. Pa stori, kakor hočeš, ti si gospodar, ti si glava. Pa glej, da se kdaj ne boš kesal, da te ne bo klet lastni sin.«

Solze so se ji vlile.

»Boš videla, da bo prav. Takega premoženja je vsak vesel, drugo se pa že naredi!«

V svojem srcu je pa zametal nesrečni testament. O, saj je vedel, da se ne baranta za ženo tako, kakor za kravico, ki se proda, ako ni všeč gospodarju. Pa vendar... Bo že živel!... Imel bo lepo posestvo, pomanjkanje ga ne bo trlo, bo že kako živel z njo!

»Tako ti praviš, da se morata vzeti?« je dejal Beligoj Maruši, ko jo je namenoma poiskal samo v kamrici.

»I kajpak!... Testament tako pravi.«

Pesem zaslužnjenih bratov

*O jutri bo vstal kralj Matjaž Dovolj je Matjaževih sanj!
in prišel z vojsko iz gore, Zdaj rastemo v silno pomlad,
pravico prinesel na svet, a luči so ugasle v temah
pregnal bo od nas vse gorje. in v mrak kričita mraz, glad...*

*Tako smo se v šoli učili, Matjaž se je izgubil v gorah.
tako so povedali ded, Ne bomo ga šli več iskat,
Matjaža pa ni še iz gore prehuda so pota v hribovih,
in čaka in čaka naš svet... o sestra mala in brat!*

*Naravnost čez polje gre pot,
zemlja pozdravlja mladostne roke,
saj v delu in borbi brez zmot
Matjaževi dnevi zore...*

St. Poderžaj D. J.:

V novi domovini pod Himalajo

Še pred odhodom iz domovine je po nekem misijonskem predavanju pristopil k meni dijak, ki ga je prevzelo misijonsko navdušenje. Toplo mi je stisnil roko in mi je v svetem zanosu dejal: »Zbogom! Čez par let pa pridemo za vami!«

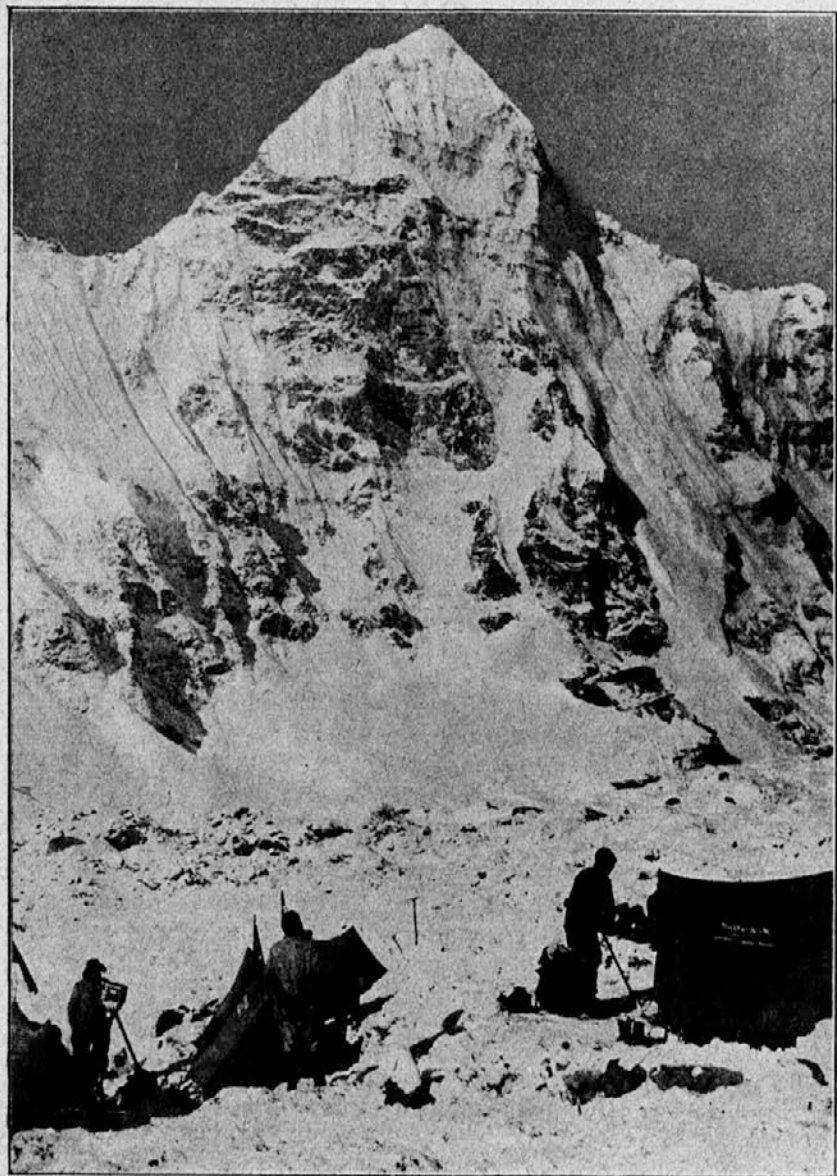
Ko sem prispel sem pod Himalajo, sem že dostikrat mislil na te besede. In kadar ogledujem svoj novi dom, si mislim: »Bog ve, ali bo moj mladi prijatelj tam daleč v domovini kdaj gledal tole poslopje, ali bo kdaj občudoval tale vrt, se sprehajal po tehle temnih gozdovih in si delal pot po tesnih goščavah? Ali se bo tudi on kot misijonski bogoslovec s tovariši neštetokrat pogovarjal o nesrečnih narodih doli v bengalskih nižavah in koprnel po dnevu, ko se bo zadnjič ozrl po nemih himalajskih velikanih tam gori za kolegijem in se slednjič podal dol med narode v najgostejšo pogansko temo?« Odgovora zdaj še ne vem, saj le večni Bog ve, kaj krije v sebi bodočnost; meni preostaja samo neomajna vera v idealizem tega mla-dega srca. In jaz verujem vanj...

Toda nemogoče je, predragi prijatelji, da bi Vi vsi bili deležni te sreče. Večina izmed Vas ne bo nikoli prestopila praga zavoda, v katerem se šolajo bengalski misijonarji. Vem pa, iz pisem sem to razbral, kako Vas zanima ta naš dom, iz katerega Vam pošiljamo misijonska poročila. Naj Vam ga tedaj malo opišem. Vem, da Vam v par vrsticah ne morem mnogo povedati o njem. Naj tedaj zadostuje

malenkost, toliko, da boste vedeli, kam pišete svoja pisma in kako se približno imajo najmlajši misijonarji.

St. Mary's (Sent Méris) je našemu zavodu ime. Ves je tedaj pod posebnim zavetjem preblažene Device. Kapela je preprosta, pa lepa. Glavni oltar je lesen, a je zato tabernakelj zelo lep. Marsikdo bi nam ga morda zavidal in bi znabiti celo dejal: »Ali ga ni škoda za misijone?« — Ni mislil tako plemeniti dobrotnik, ki je izdal precejšnjo vsoto za tako dragoceno delo, da Zveličarju tudi v misijonih pripravi dostojno prebivališče. — Razen tega Vas bo gotovo zanimalo, da je del tlaka v kapeli izdelan po vzorcu tlaka veličastne djakovske stolnice, kajpada iz neprimerno bolj cenenega materijala. Izdelali so ga šele letos bogoslovci sami po navodilu našega o. Josipa Vizjaka in pod vodstvom tovariša-inženjerja, ki je zapustil svojo belgijsko domovino in prišel sem v Indijo Bogu gradit veličastne hiše božje.

Ko smo tu počastili Zveličarja, pojdimo malo po hiši. Marsikaj Vas bo tu zanimalo: dve knjižnici — prva bogoslovno znanstvena, druga za indijske jezike —, več predavalnic, velika obednica, sobe posameznih misijonarjev itd. To vse si lahko predstavite, kakšno je, urejeno je večinoma po zapadnem okusu. Med potjo srečavamo misijonarje vseh oblik in vseh barv. Z vsakim bi se lahko pogovorili po angleško in po latinsko in vrhutega vsaj še v njegovem materinskem in kakšnem indijskem jeziku. Štel sem, koliko jezikov se govori tu v hiši in sem jih naštel trideset. Pa sem gotovo še kakšnega izpustil. — Na vrtu bi še več videli. Precej časa že hodimo v senci temnih borovcev neke posebne himalajske vrste. Po približno treh minutah stopimo na kamenit most, še par korakov in nahajamo se pred krasno lurško votlino. To je res nekaj lepega na našem vrtu. Vse je veliko in kar moč pristno iz skale izklesano. V veliki skalnati votlini se nahaja preprost oltar za maševanje, desno nad njim pa kip lurške Matere božje. Na levi šumi ob skalovju potok, ki poleg votline pada v tolmun, iz katerega se takoj potem izgubi po komaj vidnem odtoku v kamenito strugo gorskega hudournika, ki smo ga ravnokar preko-račili. Vse skupaj je izdelal in uredil neki belgijski bogoslovec. Iz-molimo Češčeno Marijo na tem lepem mestu, kot to delajo naši dobri kristjani, kadar gredo tod mimo in se napotimo nazaj po poti, po kateri smo prišli. Na povratku srečamo najprej sv. Jožefa, malo naprej znamenje Marije Pomočnice, na trati pred glavnim vhodom pa že dolga leta sredi palm pozdravlja novodošle naš zavetnik sveti Alojzij. Če bi se tu ozrli malo naokrog, bi nam oko plavalo nad neizmernimi bengalskimi ravnici, potem pa nad nedostopnim Nepalom, proti kateremu je obrnjen tudi naš Zveličar, ki v čeznaravni velikosti gospoduje v kipu Srca Jezusovega nad hišo in vabi v svoje

Himalaja, najvišje gorovje na svetu.

okrilje prebivalce teh tisočernih krajev, ki se branijo njegovega varstva. Na severu bi se nam pogled sprva ustavil ob vitkih palmah, toda takoj za njimi bi uzrli veličastno Himalajo. Pod nami stoji misijonska cerkev, šola in revna vasica naših spreobrnjenцев. Malo dalje pot zopet v loku zavije v gozd. Tu slišimo petje naših »perivcev«, ki si pri delu v gorskem potoku na tej strani hriba s pesmijo delajo takt, da lažje po ves dan udarjajo s perilom ob skale. Tu krenemo čez lesen mostiček. Nizka gozdna vrata nam naenkrat zapro pot. Odrinemo zapah in vstopimo. Na svetih tleh smo: na hišnem pokopališču. V dveh vrstah se vrste tu iz cementa vliti spomeniki, v katere je na vrhu zasajen pobeljen lesen križ. Obe vrsti se združita v ostrem kotu, čigar vrh tvori zadnji spomenik: velik, lesen križ z umirajočim Zveličarjem. Neštetokrat sem že bil tu in reči moram, da me ravno tu vedno znova prevzamejo najbolj vzvišene misli. Tu v krogu sobratov, ki so dobojevali velik boj za duše ter okronani z najdragocenejšo krono borivcev božjih odšli iz doline solz in trpljenja v veličastno kraljestvo nebeškega Kralja, je tako prijetno, tako zaupno prijazno, naravnost domače. Iste misli, isti sklepi, isti boji, ista molitev. Kristus tam gori na križu vzpodbuja, kot ne more vzpodbuditi nobena beseda, noben zgled in nobena dobrota. Petnajst križev — sedem na levi, osem na desni — preprostih, hrapavih, opozarja na mesto, kjer počiva petnajst trpinov — junakov, ki so izkpravili v boju za križ! Zdaj se blesti nad njihovim grobom križ, v znak najsijajnejše zmage... Pod križem je klečalnik. Tu vselej poklekнем in izmolim malenkost za dušni pokoj dragih sobratov in nazadnje vso tisto ognjevito sv. Frančiška Ksaverija: »O Deus, ego amo Te...« — »O Bog, ljubim Te...« — In potem še Ignacijev: »Sume, Domine, et suscipe...« — »Vzemi, Gospod, vso mojo prostost...« Ne zamudimo lepe prilike tudi to pot...

Ali naj gremo še dalje? Ne, dosti bo za danes. Končajmo tu, na tem lepem in svetem mestu, predragi prijatelji, naš kratki sprehod. Nisem vam mnogo povedal o našem St. Mary'su, toda upam, da boste imeli vsaj majhno, zaokroženo sliko o njem in o njegovi najbližji okolici. 85 bogoslovcev je od l. 1925., ko so zgradbo razširili, vsako leto dom priprave na veliko misijonsko delo. Vsi bengalski in vsi indijski jezuitski misijonarji se tu pripravijo nanj. Celo s Kitajskega in s Filipinov prihaja sem precejšnje število misijonarjev v bogoslovje. Naši misijonski bratje tukaj dobe prva opravila in se spoznajo z indijskimi jeziki in navadami. Misijonarji vsega Daljnega Vzhoda ga poznajo, vsi ga cenijo in vse življenje jim ostanejo leta, ki so jih prebili tu, v najlepšem spominu. Gotovo je tudi Vam, našim prijateljem, ljuba misel nanj, saj odtod tolikokrat romajo misijonska pisma in poročila k Vam in od Vas k nam. Pozdravljeni tudi danes

najprisrčnejše iz velikega zavoda, iz katerega že nekaj desetletij teče reke milosti na vso Indijo, zlasti še na Bengalijo. Ne pozabite pa tudi moliti, da bo njegovih stanovalcev vedno več, kajti le tako se bo tudi vedno bolj širilo ime božje po vsej Indiji.

Stranik Dragoman:

Pred jutrom

*Črne barikade sredi zlatih cest
oznanjajo jesen železnih dni.*

Človek piše pismo bratom v vse zemljine:

*V zenitu naše misli v beli roži se srečavajo,
bela roža luč pojočo razodeva,
bela roža v vse zemljine seva,
v njenih žarkih smo veriga krog sveta.*

*Črne barikade sredi zlatih cest zoriijo.
Jutri bo železna roka raztopila se
v ognju pomladnih rodov...*

Stranik Dragoman:

Večer

*Zvon toži v sivino. Obraz moj
poslavlja se. Trudno oko
objema poslednjič
božajočo sinjino neba
in pesem goščav in večernico
zorečih vrlov.*

*Telo in duša
sta v uri večerni en sam obraz.
Iz ostre vedrine gora
se Večnost smehlja.*

*Jutri je pomlad.
V linah prepevajo trudno večernico,
jaz pa z mladostno roko
v razbitani duši jutranjico
z vsemi zvonovi zvonim, zvonim...*

Nekaj misli o knjigi

Vsepopovsod se govori in piše dandanes o kulturi in civilizaciji, ves svet je postal učen, omikan. In kar posamezni veliki duh novega izsledi, brž sede in napiše o tem razpravo, ki jo da tiskati, in jo razpošlje kot knjigo v tisoč, stotisoč, milijon izvodih v svet. Tako poznani ves svet s svojo iznajdbo prav s knjigo. — Mislim, da je s tem kratkim primerom že dovolj dokazan velik pomen knjige v današnjih dneh, in to ne samo za učenjake, za znanstvenike in leposlovce, nego prav za vsakega posameznega človeka, in prav tako tudi za vas vse.

Dobra knjiga ti je kot dober prijatelj. Toda — v tiskarnah se tiska poleg dobre poučne in zabavne knjige tudi nešteto slabih, ki jim pravimo kič, šund. Ker sem že sam videl, dragi fantje, prav veliko tovarišev, ki so dan za dnem metali 1 ali 2 Din za tiste znane zvežčiče, ki jih dobe po trafikah, se mi zdí potrebno, spregovoriti nekaj besed o dobri knjigi.

I. Zgodovina knjige.

Kakor Vam je gotovo še iz šolskega pouka znano, stopi ta ali oni narod v zgodovino tedaj, ko dobi pismenke in zapiše preteklost in takratnost bodisi na plošče, bodisi na kamen ali na papir. Ta trenotek se začne njegova zgodovina, medtem ko vse dogodke, ki jih doživi narod pred tem dejstvom, štejejo v njegovo prazgodovino. In ker segajo najstarejši zapiski o življenju človeka na zemlji nekako do l. 5000 pred Kristusom, stopi vprav takrat vse človeštvo iz svoje prazgodovine, ki vemo o njej, da je trajala več tisoč let, v zgodovino.

Jasno je vsakemu, da prvotni zapiski niso bile z zlatom obrezane, tiskane knjige, ampak da je človek prve zapiske vtisnil, vdolbel v kamen. V jamah, prvih človeških bivališčih, so namreč znanstveniki našli slike mamutov, levov, medvedov in drugih živali. S slikami je prvotni človek izražal svoja mnenja in svoja čustva. Pa celo visoko omikani Egipčani so še pisali na kamen, Asirci in Babilonci pa na plošče iz opeke, Egipčani so gojili podobopisje, Babilonci pa večinoma klinopisje, kar je bilo že mnogo krajše pismo. Abecedo so izumili šele Feničani. Ti so zaznamovali posamezne glasove s posebnim znamenjem, ne pa kot Egipčani, cele besede. Nato šele so se rodile posamezne vrste črk, razne pisave: grška, latinska, gotška, glagolska, cirilska itd.

Tudi oblika knjige ni bila od vsega početka taka, kot je dandanes. Kamna in opeke niso mogli niti zlepliti, niti vezati. Ko je prišel v helenistični dobi na vrsto mehkejši material, tako zvani papyrus, so tega že lahko zvijali v role. Prav tako pa tudi prvotni navadni papir, dokler niso iznašli vezave knjig.

Medtem ko so skozi ves stari in srednji vek množili knjige le s prepisovanjem in je bila radi tega vsaka knjiga silno redka in zato tudi zelo draga, so vprav ob koncu srednjega veka izumili tiskane črke, vlite iz kovine, kar je knjige hitro pomnožilo in pocenilo.

Ta doba je prav za prav rojstni dan knjige v modernem smislu. Šele tiskana knjiga je postala tako številna, da je našla pot tudi med nižje sloje, medtem ko so pisano knjigo čitali le na dvorih in v srednjeveških samostanih. Šele ob početku novega veka je dobil knjigo v roke tudi preprosti meščan in kmet. Tedaj je začela knjiga svoje veliko izobraževalno delo, ki ga vrši še sedaj.

Iz znanstvenih krogov se je torej ob početku novega veka začela širiti knjiga med preprosto ljudstvo, ki pa je bilo še vedno nevedne v čitanju in pisanju. Odstotek analfabetov je bil še velikanski, a se je nato zniževal od desetletja do desetletja. Najhitreje je šlo to pri severnih evropskih narodih in onih, ki so prišli z njimi v dotiko, medtem ko je v južni in južnovzhodni Evropi procent analfabetov še danes precejšen. — Toliko o zgodovini knjige.

II. Knjige po vsebini.

Po vsebini so knjige prav tako pester, kot je pestro življenje samo. V njih najdemo leposlovje, znanstvo vseh vrst in pavrst, trgovsko korespondenco, cerkvene molitve in pesmi, šolske predmete in drugo. Vse to se dandanes tiska, prodaja in čita. Bere se to, žal, kar vseprek. Z znanstvenimi stvarmi se peča le znanstvenik, teh knjig laiki ne razumejo; zato povprečno meščanstvo prav hitro zavrže vsako knjigo, ki le količkaj diši po znanosti, četudi teološki (koliko čitajo Ušeničnikovo »Knjigo o življenju«?). Nasprotno pa ista publika naravnost hlasta za knjigami avanturistične vsebine in za kriminalom ter celo za knjigami, ki so lascivne, in za onimi, ki so na indeksu. (Prav podobno izbira ista publika filme!)

Prav redko pa zaide med to čitalstvo knjiga leposlovne vsebine, ki je vendar največ vredna. To čitalstvo se zmrdne že, ko sliši imena leposlovnih velikanov, n. pr. Dostojevskega, Tolstega, Cankarja i. dr. Ti pisatelji so mu prepusti, neživahni, predolgočasni, presanjavi in ne vem kakšni še, dasi so v resnici največji umetniki in slikarji najlepšega življenja. In nihče ne pomisli, da

knjiga ni le v zabavo, nego tudi v pouk. Saj vendar same življenske resnice pišejo vanje resnični umetniki, saj niso samo fotografi veselih in srečnih trenutkov.

III. Kaj naj torej čitajo naši fantje?

Kaj naj čitamo? Kaj naj bero katoliški, slovenski fantje? Kaj naj izbirajo in kako? Zapomnimo si vsi, da ne smemo čitati tako kot ono povprečno občinstvo, ki sem ga zgoraj omenjal. Kako pa potem?

Mi smo izobraženi vsaj kolikor toliko, saj smo se mnogo naučili že iz »Mladosti« in »Kresa« in iz »Sociologije« ter »Poslovnika« in zlasti iz »Zlate knjige«. Vsega tega ne smemo pozabiti, nasprotno, še naprej se moramo izobraževati.

Na nekaj pa smo res precej pozabili: na našo slovensko literaturo. Vsaj glavne pojme, glavne njene smernice in poti mora vsak slovenski fant poznati. Vsaj nekoliko mora vsak ločiti starejše pisatelje od novejših, mora poznati in razločevati stil tega ali onega pisatelja, vsaj malo poznati ideje, ki so vodile tega ali onega pisatelja pri pisanju kakega dela. Zakaj vse to? Zato ker fant pokaže svojo izobrazbo že pri iskanju knjige, ki jo namerava čitati. Izbirati moramo namreč po pisateljih, ne po naslovih del. Skušati moramo, prečitati najprej enega pisatelja, da ga končno dodobra razumemo. Saj iz enega dela še ne poznaš vsega pisatelja, kot po izdelavi enega čevlja še ne moreš izreči končno sodbo o čevljarju. In tudi to ni prav, da čitaš najprej enega pisatelja, nato drugega, potem pa spet prejšnjega. Tako skačeš iz sveta v svet, ne da bi doumel kateregakoli izmed njih. Res je, da vsakemu ne ugaja vsak pisatelj. Eden morda ne radi vsebine, drugi radi oblike, tretji ker je preglobok itd. Enemu ugaja ta literarna struja, drugemu druga, kakor je kdo disponiran za eno ali drugo smer. Vendar s tem ni rečeno, da smeš ostati le pri tistem pisatelju, le pri tisti smeri, ki ti najbolj ugaja. Ne, vse moraš poznati. Slovenski fant mora poznati vse slovensko slovstvo in še velike pisatelje iz svetovnega slovstva povrh!

Priznam, da je ta zahteva velika, a ni pretežka ali celo neizpolnjava. V vsakem večjem kraju so knjižnice. Knjižničarji dobro poznajo slovensko slovstvo; prosite jih, da vam ob prostih urah na kratko razlože glavne razvojne smeri naše literature. Kot moraš delati vsako stvar tako, da ti kaj koristi, tako moraš tudi čitati smotreno, ne kar tjavendan, sedaj to knjigo, sedaj povsem drugačno.

Ce na kratko odgovorim sedaj na vprašanje, kaj naj fantje čitajo, je jasno, da leposlovne knjige v prvi vrsti! Kaj pa nešteto drugih knjig, kot so verske, nabožne, otroške, sploh izven leposlovja? Da, tudi te. Ali te so bolj specificirane, bolj omejene na določen krog ljudi. Najbolj splošne so leposlovne, ki jih čita vsakdo.

IV. Kako naj čitajo naši fantje?

O začetku, o izbiri knjig smo govorili v prejšnjem odstavku. Knjige izbiram po pisateljih, po slovstvenih smereh. Prečitam enega pisatelja čim najbolj natančno in čim največ njegovih del. Pri čitanju knjige same si pa zapomnimo tole:

Prvič. Čitati moramo počasi! Ne hlastaj in ne požiraj knjig. 20 do 30 strani na dan ti naj zadostuje. Le s takim počasnim čitanjem opazimo vse lepote, vse potankosti v knjigi, le tako moremo spoznati značaj in pripadnost pisateljevo k tej ali oni smeri v slovstvu in njegov svetovni nazor.

Drugič. Čitajmo vedno s svinčnikom v roki! Zapisati si moremo na ta način lepa mesta v knjigi; taka mesta si izpišemo, ki jih morda pozneje pri tej ali oni priliki lahko uporabimo kot citate; taka mesta, ki jih želimo pozneje večkrat čitati; taka mesta, ki nam prav točno označujejo strujo, h kateri pripada pisatelj. Izpisujemo si lahko tudi izraze, ki so nam bili doslej neznani, pa jih iz smisla celotnega stavka sedaj razumemo.

Tretjič. Pri čitanju primerjaj pisatelje med seboj! Mislim namreč, da skušaj spoznati, kako bi drug pisatelj isto stvar naslikal, n. pr. kak pogreb, povodenj, bolezen i. dr.

Četrtrič. Čitaj izsledujoče! To se pravi, sam skušaj spoznati dogodke, ki bodo sledili, skušaj spoznati konec! Na ta način dobiš smisel za sestavo, gradnjo, kompozicijo.

Petič. Čitajmo vedno s premislekom! Ne misli pri knjigi na svoje opravilo, na jutrišnjo veselico, na popivanje v gostilni! Ne prenehaj sredi stavka, temveč prečitaj poglavje do konca. Ne delaj med čitanjem še troje ali več drugih opravil, saj moraš biti pri knjigi z mislijo in svinčnikom!!

Knjiga in morala.

Ko sem določeval, kaj naj naši fantje čitajo, sem odgovoril: ker si slovenski fant, čitaj predvsem slovensko slovstvo. Še prej kot slovenski fant si pa katoliški fant, kristjan! Torej ima pri čitanju knjig besedo tudi katoliška morala!

Knjiga in morala! Globoko vprašanje. Reševalo ga je že mnogo učenjakov, kritikov in pedagogov. Če je že rešeno? Za nas katoličani že!

Svoj čas, pred 50 leti, so nekateri postavili silno stroga pravila in načela za čitanje knjig. Celo Gregorčičeve pesmice so obsodili v svoji dosledni logiki! Postavili so pravilo, da je le tista knjiga moralno neoporekljiva, ki jo moreš dati tudi otroku v roke. Tista pa, ki jo otrok ne sme čitati, tudi odraslemu ni v prid. Po tej strogi cenzuri bi mogli in morali zavreči vse leposlovje razen mladinskega. Saj se v vsaki povesti in vsakem romanu in drami govori o ljubezni med moškim in žensko. In o tej naj nedorasla mladina še ne čita ničesar! Odrasli fant in dekle pa sme in mora! Samo iz prave knjige! In o pravem času.

Torej: ta cenzura je bila prestroga. In popravili so jo Dom in svetovci-duhovniki.

Danes velja za me tole: Vsak odrasli fant sme čitati vse, kar sme v knjigo! Nesramnosti ne smejo v knjigo, jih tudi čitati ne smemo. Strogo pa nam je ločiti med knjigo, ki jo sme čitati otrok, in med ono, ki je ne sme čitati! Meja je nekako 16., 17. leto! Saj velja ista meja za pohajanje v kino. Pa moramo biti bolj pedagogi kot esteti!

Jasno je, da tudi fantje sami zase odločujejo, jeli kaka knjiga zanje ali ni. Saj je naša izobrazba različna, naša telesna in duševna konstrukcija različna.

Da povem končno mnenje: Vsak odrasli fant sme čitati vse leposlovne knjige razen onih, ki so prepovedane po naravnem ali cerkvenem pravu.

O individualnih razmerah, ki sem jih pravkar omenil, se pa, dragi čitatelj, pogovori s svojim spovednikom. Isto tako naj ti ta svetuje, če si v dvomu, da li smeš to ali ono knjigo čitati. Marsikaj ti še vedno lahko pojasne tudi starši ali knjižničar in še drugi.

Toliko o leposlovnih knjigah. Da pa nabožne, znanstvene in sploh poučne knjige smemo čitati, je izven dvoma.

Nujna potreba pa je, da dvignemo manj izobražene fante k večji omiki. In to se bo zgodilo le s knjigo. Zato, dragi, vzljubite knjigo in jo prav čitajte! Dobra knjiga je toliko vredna, kot je vreden dober prijatelj! Sezi po nji!

Lea Fatur:

***Žena je možu usojena!*¹**

(Kitajska pravljica.)

Ob času dinastije Tang je živel v mestu Tuling mladenič z imenom Vejku. Ker je bil ostal zgodaj sirota, se je hotel čimprej

¹ Ta pravljica priča, kako je tudi drugod ukoreninjeno mnenje, da sta si mož in žena določena.

oženiti, da mu ne izumrje koleno. Imel je pa tako smolo pri iskanju žene, da mu je minilo leto za letom in ga je našlo vsako novo leto še samca. Saj ni stavil posebnih zahtev glede stanu, imena in lastnosti neveste, pa se je vendar vsaka zasnova zaželjene zveze razbila. Je že prišlo kaj vmes. Prijatelji so tolažili nestrpnega samca: »Nisi še prišel na pravo, kdo ve, kje je tista, na katero te je privezala usoda.«

Vejku pa ni veroval, da je namenjena ravno ena in ista oseba; ker so ga poznali že v Tulingu kot snubilca, ki nima sreče, se je preselil v mesto Tsung. Tam je iztikal naprej za nevesto in je potrošil dosti denarja za posredovalce.

Neki dan pride k njemu tak posredovalec in mu pravi: »Vem za osebo in rodbino, ki bo nekaj za vas. Dekle je hči Fan-Fanga, kontrolorja konjskega trga. Ako želite, greva jutri predpoldne k Fangu. Pridite zjutraj pred tempelj Leung-King.

Snubec, ki ni mogel priti do neveste, ni spal vso noč in ko za poje petelin prvič, plane po koncu, se obrije, umije in obleče spodobno. Pa gre. Mesto je tiho in prazno. In ko pride pred tempelj, ni tam posredovalca in drugih ljudi; luna pa sije veselo na tempelj. Kar zagleda Vejku starega moža, ki sedi na stopnicah templja, se naslanja na polno vrečo in obrača liste velike knjige.

Vejku si misli: »Stari mož, ki študira pri lunini svetlobi, ne more biti prav pri čisti.« Stopi za hrbet možu in poskuša razumeti, kaj bere. Pa se začudi silno, ker ne pozna teh črk. Vpraša: »Dovolite spoštovani, kakšnega značaja so vaše črke? Saj sem študiral par let, pa so mi neznane.«

Starček odgovori: »Prosim — to ni knjiga iz sedanjega časa.«

Vejku se zazdi starček še bolj čuden, pa vpraša: »Prosim — kaj pa ste spoštovani?«

»Jaz,« se nasmehne starček, »nisem vaše vrste. Prihajam iz tmin drugega sveta.«

»Pa niste prišli o pravem času,« pravi Vejku, misleč, da se mož norčuje. A ta mu zatrdi: »Ne pridem jaz o nepravem času, ampak vi ste prišli prezgodaj. Pa je vsaki stvari in dejanju določen čas. So take postave. Človek se udejstvuje, duhovi ga nadzorujejo. Vršenje dogodkov je razdeljeno med ljudmi in duhovi, vi delate, mi vas ravnamo, ne da bi vi vedeli za to.«

»Pa kaj je vaš posebni posel in kaj imate v žaklju?« vprašuje neverni Vejku.

»Jaz imam v evidenci vse zakonske zveze,« odgovori važno starček.

»To je tisto, kar me žuli,« se razvname Vejku, pove starčku vse svoje zadeve in ga vpraša: »Ali mi bo uspela ženitev s kontrolorjevo hčerjo?«

Resno odbije starček: »Vi se ne morete ženiti s tem dekletom, Vaša prihodnja žena je stara šele tri leta, poročili se boste ž njo, ko bo štela sedemnajst let.«

Vejku se prepade: »Kaj, toliko časa naj čakam?«

»Tako je določeno in ni priziva. Jaz zvežem že ob rojstvu osebe, ki so si namenjene. Z rdečo vrvico zvežem nogo fanta k dekličini nogi. In ta dva prideta vkup ne glede na stan, bogastvo, deželo. Žakelj tukaj je poln rdečih vrvic. Vašo nogo sem zvezal z nogo one deklice, ženite se kjerkoli, ne uidete jej.«

»Ali bi lahko videl to meni namenjeno deklico?« podvomi Vejku, a starček si zadene žakelj in ga povabi, naj mu sledi. Pripelje ga na zelenjadni vrt in mu pokaže branjevko, ki je vodila dekletce. Žena je bila umazana in raztrgana, dekletce zanemarjeno in kar se da grdo. Pri misli, da bi bila taka grda stvar kdaj njegova žena, kar zakipi v Vejku in zavpije: »Umorim jo!«

Starec pa miri besnečega: »Kako bi jo moril? Imela bo sina, ki bo povišal ugled svojega očeta.«

Starec se zgubi s svojim žakljem, besni Vejku pa poišče dečka postreščka, mu pokaže dekletce in mu da nož:

»Če umoriš tega spaka, te nagradim bogato.«

Drugi dan prinese deček krvavi nož Vejkuju in pove, kako je meril na srce, pa je dekletce obrnilo glavo in je zadel v oko. »Nisem utegnil suniti še enkrat,« je pravil, »ljudje so vpili: »Držite morilca!« Jaz pa za vozom vode skrit, jim ubežim.«

Vejku nagradi dečka in se veseli, da se je rešil tako žalostne neveste. Z vneom se je lotil ženitve pri kontrolorjevi hčeri. Pa pride nepričakovano drugi snubec in mu jo odnese pred nosom. Išče druge prilike. Pa je bila vedno ista. Vsaka zveza, ki jo je hotel uvesti, se je ob nečem razdrila. Tako je šlo leto za letom in Vejku jih je štel štirinajst od leta, ko je iskal zveze s kontrolorjevo hčerko.

Pa kakor da je minilo z leti kako začaranje, naenkrat ga priporoči ugleden prijatelj cenzorju v Keung-sangu. Ta mu izroči mesto nadzornika oken in streh in mu da svojo lepo hčer za ženo.

Vejku je dobil ženo krasne postave in obličja, izobraženo in vdano. Zelo lepo se je podala njegovi ženi iz zlatih niti spredena cvetlica, ki jo je nosila vedno nad levim očesom. Vejku se je posmeheval v srcu prerokbi starca z žakljem, ki mu je rekel, da je zvezal njegovo nogo z nogo grde branjevkine hčere, on se je pa poročil z imenitno in lepo cenzorjevo hčerjo.

V radosti so tekli Vejku dnevi, dražila ga je samo zlata cvetlica nad ženinim očesom, ki je ni odložila ne podnevi ne ponoči. Enkrat povpraša ženo, zakaj ima vedno tega spaka na čelu.

Po se zasolzi lepa Fang in pripoveduje: »Slabo se mi je godilo otroku. Kužna bolezen mi je pobrala očeta, mater in brata, ko sem bila še dojenček. Uboga branjevka me je živila, dokler ni umrla mojemu stricu žena in me ni vzel stric za svojo. Ko sem imela tri leta, me je hotel umoriti hudobni deček, dasi mu nisem ničesar prizadela. Pa nož je odskočil od čelne kosti, brazgotina mi kazi čelo.«

Zavzet posluša Vejku... Torej je bila vendar ona — njemu namenjena od nekdaj. In radi nje so se razdrle vse ženitve. In ona je res najboljša in najlepša med vsemi, ki jih je snubil. Pač vedo dobro v kraljestvu duhov, kateri fant in dekle spadata skupaj, nikdar se ne zmoti starec, ki zveže z rdečo vrvico dve bitji, zmoti se pa nepočakljivi človek, ki hoče izsiliti, kar mu ni namenila usoda.

Nove knjige

Misijonski koledar za leto 1931. Dvanajsti letnik. (Str. 112 + 16 strani slik.) Založilo Misijonišče Groblje, p. Domžale. Cena 10 Din. — Poleg koledarja z originalnimi slikami in okraski iz misijonskih pokrajin, pri vsakem mesecu nam Misijonski koledar nudi jasen pregled o stanju misijonov po vsem svetu: povede nas v Afriko, med Kafre, med Bonce, v Ameriko, slika težave in napore misijonarjev in njihove uspehe. Vmes so vpletene lepe črtice in slike iz življenja poganov. Na koncu so na 16 straneh krasni originalni posnetki iz misijonskih pokrajin. Sezite po tem koledarju, da vsaj malo prispevate za misijone, pa si obenem razširite znanje.

Dobri pastir. Premišljevanja o življenju našega gospoda Jezusa

Kristusa in njegovih svetnikov. Dr. Ciril Potočnik, semeniški spiritual v Ljubljani. Drugi zvezek. Ljubljana 1930. Založila prodajalna K. T. D. H. Ničman. (Str. 392.) Cena 40 Din; po pošti Din 2-50 več. — V prvi številki »Kresa« ste bili opozorjeni na prvi zvezek premišljevanj o Dobrem pastirju. Kar je tam zapisano, velja tudi za drugi zvezek, ki je pravkar izšel izpod peresa učenega in pobožnega pisatelja, ki v semenišču dan za dnem navaja naše bodoče duhovne pastirje k premišljevalni molitvi in jih vzgaja na podlagi Jezusovega življenja za dobre dušne pastirje. Naj bi knjiga tudi našim fantom pokazala pot k lepi notranji molitvi in spoznavanju samega sebe.

Izdaja konzorcij »Kresa«. — Izdajatelj in urednik: Ivan Martelanc, Ljubljana, Vzajemna zavarovalnica. — Uprava: Ljudski dom, Ljubljana. — Stane 25 Din za vse leto. — Tiska Jugoslovanska tiskarna: K. Čeč.

SALDA-KONTE
ŠTRACE — JOURNALE
ŠOLSKE ZVEZKE — MAPE
ODJEMALNE KNJIŽICE;
RISALNE BLOKE
ITD.

nudi po izredno ugodnih cenah

KNJIGOVEZNICA
JUGOSLOVANSKE TISKARNE

PREJ **K. T. D.**

V LJUBLJANI, KOPITARJEVA 2T.6/II.

Nova založba

R. Z. Z. O. Z.

v Ljubljani, Kongresni trg
(v Zvezdi) priporočamo svojo
bogato zalogo

oseh vrst knjig in revij,
slovenskih, nemških in dr.
Na željo naroča in dobavlja
knjige in revije tudi
iz inozemstva; — anti-
kvaričnih knjig, ki jih
kupi in prodaja po naj-
ugodnejših cenah; — pi-
sarniških potrebščin, ka-
kor papir, tintnike, svinč-
nike, radirke, peresa, za-
pisnike, mape in dr. po
najzmernejših dnevnih
cenah. Solidna postrežba!
Dobro blago!

Zadružna Gospodarska banka d.d. v Ljubljani — Miklošičeva cesta števil. 10

Brzopisni naslov:
»GOSPOBANKA«

Telefon int. števil.
2057, 2470 in 2929

Izvršuje vse vrste ban-
čnih poslov pod naj-
ugodnejšimi pogoji. —
Glavno in največje za-
stopstvo v Sloveniji za
prodajo srečk Držav-
ne razredne loterije.

Prodaja obveznic 7%
drž. invest. posojila ter
2 1/2 % vojne odškodnine
in vseh vrst vrednostnih
papierjev tudi na obroke
pod ugodnimi pogoji.

Kapital

in rezerve skupno nad Din 16.000.000.—

Vloge nad 480 milijon. dinarjev

Podružnice:

Bled — Celje — Djakovo
Kočevje — Kranj — Maribor — Novi Sad
Sombor — Split — Šibenik

Ljudska posojilnica

reg. zadruga z neomejeno zavezo v Ljubljani

obrestuje hranilne vloge po najugodnejši obrestni meri, vezane vloge po dogovoru ter brez vsakega odbitka. Tudi rentni davek plačuje posojilnica sama. — Svoje prostore ima tik za frančiškansko cerkvo v lastni palači, zidani še pred vojsko iz lastnih sredstev. Poleg jamstva, ki ga nudi lastna palača, veleposestvo in drugo lastno premoženje, jamčijo pri Ljudski posojilnici kot zadrugi z neomejenim jamstvom za vloge vsi člani z vsem svojim premoženjem, ki presega večkratno vrednost vseh vlog

Hranilne vloge znašajo nad 180 milij. Din

JUGOSLOVANSKA TISKARNA V LJUBLJANI

Najbolje urejena:

tiskarna
knjigoveznica
klišarna
kamen- in offsettisk
bakrotisk

Prvovrstna izvršitev,
Zmerne cene

**NAJMODERNEJŠE
GRAFIČNO PODJETJE V JUGOSLAVIJI**